

Gál Sándor:

Tavirózsa

Nem figyelek csak egy szóra:
tavirózsa, tavirózsa

ezt mormolom az esőben
keserítő-zord időben

ahogy megyek fel a dombra
tavirózsa, tavirózsa

Feltör lelkem dzsungeléből
megformálva vasból kőből

s akarva sem tudok másra
figyelni csak hangzására

Tavirózsa — az te voltál
fehér arcod zengő zsoltár

kinyílt virág égő lámpa
tisztaságra nyíló tárna

szirmokkal körülvelt jóság
fényből épült mulandóság

Így visszhangzol most is
[bennem
vizesés vagy a lelkemben

és én már nem tudok másra
figyelni csak zúgására

ahogy megyek fel a
[dombra —
tavirózsa, tavirózsa

Ratko megnyomta
a magnetofon kap-

csolóját. A koron-

gok forogni kezdtek
s a magnetofonból

susogás hallatszott.

— Mi ez a zize-

gés?! — kérdezte tü-

relmellenül az anya.

— Biztosan köny-

vet lapoznak...

— Hiszem is én,

hogy az könyv!

— Akkor fűzetek,

jegyzetek.

Kellemes bariton

hallatszott hirtelen a

készülékéből:

„Mi lesz velünk

tovább, Szvetlana?”

— Ezt ő mondja?

— kérdezte az anya.

— Aha.

„En magam sem

tudom” — mondta

Szvetán elhalóan.

— Magtudod, kis-

lányom. Nem is-

mersz még te en-

gem! — sziporkázott

az anya.

„Beszélj előbb

apáddal” — folytatta

a bársonyos bariton

— „hiszen ha ő be-

leegyezik, anyádat is

rábírja és nyert

B. Dzsúricsics:

MAGNETOFON

és szerelem

ügyünk van. En tu-

dom, hogy a papád

megért minket. Mai

ember, intelligens.”

— Nna, csak hall-

gasd meg! Ha már

intelligens, ez azt is

jelent, hogy adja

hozzád a 19 éves lá-

nyát?

„En már beszél-

tem a papával” —

mondta Szvetlana.

— Uuuuugy? És te

hallgatsz?! — szí-

szegette felháborodva

a mama.

Egyszer ő határo-

zottan ellene volt —

elvből — ugyanis

apám azt tartja,

hogy addig ne is

gondoljak a férjhez

menésre, amíg be-

nem fejezem az is-

kolát.”

Az anya rákiáltott

a magnetofonra:

— Mindez még

semmi! De jönnek a

gyerekek, s nekünk

nemcsak titeket kell

eltartani, hanem

mindketten beszé-

lünk vele...”

A bariton újból

kezdeményezett:

„És hogyha a ma-

ráddal beszélnek?”

Nekem a te mamád-

ról egészen jó véle-

ményem van.”

— Izzát is engem

a te véleményed —

kiáltotta haragosan

Olga-mama.

„Az arca nemes-

lelkűségről árulko-

dik...”

— Ratko, hallod

hogyan értékel en-

gem ez a fiatalem-

ber?

„...ez az asszony

nemes érzelmek meg-

testesítője, van ben-

ne valami shaker-

peare-i hitelesség...”

— Aranyos fiú...

— suttogta Olga-

mama.

„Tehát beszélni

kell a mamáddal.

Ha nem engedi meg,

mindketten beszé-

lünk vele...”

A korong tovább

forgott, de nem hal-

latszott semmi.

— Ennyi az egész?

— kérdezte a mama.

— Ennyi — mond-

ta a férje, és kikap-

csolta a készüléket.

— En... én nem

tudom, mi most a

véleményed, de én...

hát... szóval én be-

leegyezek. Végered-

ményben mi is ilyen

korán házassodtunk

össze, ugye, Ratko?

Tehát te bele-

egyeztl — gondolta

Ratko —, de mi lett

volna, ha én nem

ijánlom Vladonnak

és Szvetlánának, hogy

vegyék fel ezt a be-

szélgetést szalagra...”

Oroszból
fordította:
Barátó Rozália

Szerelmi levelező

A közelmúltban

Szépirodalmi Kiadó újból
megjelentette Móra Ferenc
kisregényét, a *Hannibál föl-*
támasztását. Ez emlékeztet
bennünket az író egy meg-
valósulatlanul maradt, érde-
kes regénytervére, a *Szerel-*
mi levelezőre. Ennek a gyö-
kere ugyanis a *Hannibál*
feltámasztása témakörébe
nyúlik.

A *Hannibál* írása közben,
1924. december 8-án számol-
be regénytervéről leveleiben
Móra Supka Géznak:

„Napjainkban — meséli el
neki a tervezett regény tar-
talmát, „mogoróhéjban” —
nagyon sok a szerelem, de
keves az intelligencia és a
helyesírás. Egy B-listás
klasszika-filológus „Szerelmi
levelező” című irodát nyit,
amely a régi divatú levele-
ző-könyveket pótolja. Örül-
ten beválik, a legnép-
szerűbb ember lesz Buda-
pesten — de örökre megítál-
ja a szerelmet, amelyet hi-
vatalosan ápol. Végre is a
felesége, akivel imádják egy-
mást, kénytelen tőle elválni
és olyan férjet keresni, aki
nem tud írni-olvasni. Ez a
mese gerince, húsul a mai
élet lötyög rajta.”

A regény eredeti terve
szerint tehát a *Szerelmélet-*
esedése állott középpont-
ban, noha ugyanakkor — a
cselekmény háttérül — az
író az *ellenforradalmi világ*
társadalmi-erkölcsi viszonyai
is kritikusan akarta ábrá-
zozni művében. Érdekes

azonban megfigyelni, hogyan
alakult, változott az íróban
az eszmélet mondanivaló, a
Horthy-rendszer kritikája,
amely végül is módosította
a regény tervét. Már pár hét
múlva újabb levelet írt Móra
Supkának, s ebből kiderül,
hogy regénye írás közben ad-
dig nyúlt, míg a közepén el-
szakadt, „mint a jó rétes-
tészt”. Csak az első része
lett kész: ez maradt fenn
kéziratként, s jelent meg —
csak a folszabadulás után —
Hannibál feltámasztása cím-
mel. Mint a levélből tudjuk,
a *Hannibál*-téma csak „epizó-
dally” volt a téma fáján.
Móra hangzott, hogy nem
hagyja „elszáradni az anya-
fát se”, s folytatásként meg-
írja a *Szerelmi levelezőt* is.

Még három értékes doku-
mentumunk van a későbbi
időkből, amelyek mind azt

mutatják, Móra változatla-
nul meg akarta írni e regé-
nyét. A *Délmagyarország*
1925. augusztus 9-i száma
közli *Pálffy Gyulácsy Irén-*
nek a Nagyrárad című lap-
ban látogatás Móra Ferenc-
nél címmel megjelent inter-
júját. Móra ebben már el-
készült műként beszélt a
Szerelmi levelezőről, de bizo-
nyos, hogy ezt csak a *Han-*
nibál feltámasztása című el-
ső részére érthette. A regény
témáját, gondolatmenetét lé-
nyegében hasonlóan mondja
el, mint Supkához írt félév
előtti levelében. Öt év múl-
va, a *Délmagyarország* 1930.
január 24-i számában *Ma-*
gyar László közli Mórával
folytatott beszélgetését, s eb-
ben ismét szó esik a *Szerel-*
mi levelezőről. „Foglalkoz-
tat — mondja Móra — a *Sze-*
relmi levelező témája is,
amelyre még 1922-ben buk-
kantom, de amely körül
olyan jelek mutatkoznak,
hogy nem nagyon bízok benne.
Nem a téma jószágában,
hanem abban, hogy lesz-e
belőle megírt írás.” E pesszi-
mista kijelentésre nyilván
az elkészült első rész, a *Han-*
nibál sorsa, kiadatlansága,
sőt elkallódása késztette az
író. A regény tartalmát
most is a már ismert fölépí-
tésnek megfelelően mondja
el. A *Hannibál*-al való kö-
zös gyökérzetre utal a fő-
szereplő figurája is, aki itt
is tanár, orosz asszonyt hoz-
za a fogságból, s itthon
nyomorog.

Ezt követően,

a har-
mincas évek elején adta ki
a Genius-kiadó azt a prospe-
ktust, amelyből utóljára
értesülünk a *Szerelmi leve-*
lező sorsáról. Az értékes íro-
dalomtörténeti dokumentum
Csongor Győzőnek, a szegedi
múzeum „mindenesének”, a
szorgos magángyűjtőnek bir-
tokában van. Egyetlen nyom-
tatott lap, amely *Új utakon*
címmel — ez valószínűleg
sorozatcím — egyik oldalán
Kosztolányi Dezső *A mosto-*
ha című, szintén el nem ké-
szült regényét, a másikon
pedig a *Szerelmi levelezőt*
hirdeti. Már az árát is közli:
vászonkötésben 4,80 pengőt
akartak érte kérni. A röp-
lap a regény mondanivaló-
ját — nyilván Móra *tájéko-*
ztatása alapján — az eddigi-
eknél is részletesebben el-
mondja. Ezt az ismertetést

a *Hannibál feltámasztása* ke-
letkezéséről írva, a *Délma-*
gyarország 1954. november
21-i számában teljes terje-
delmében közöltem. Most
csak azt emelem ki, ami a
korábbi regénytervhez ké-
pest — és jellemző módon —
eltérő. Ilyen elsősorban a
regény környezete: Budapest
helyett (ahol eredetileg ját-
szódott volna, s ahol a *Han-*
nibál játszódik is) a szín-
hely: „a szegedkörnyéki ta-
nya”, s a szereplők: „a há-
ború utáni magyar parasz-
tok”. Erre a változtatásra
talán az időközben megjelent
Enek a búzamezőkről sikere
sarkallta az író. De a kiadói
tájékoztatóból is kiderül,
hogy a *Szerelmi levelező*
mondandója visszatért a ma-
gánélet problémájához, s
csupán annyi társadalmi-
kritikai vonatkozása maradt,
hogy a „szerelmi levelezés”
kényszerű fizetere fanyalodó
értelmisségi regényhős sorsá-
ban a fehérterror tanult em-
berének sorsát tipizálja az
író, bár ezt is eléggé kari-
katúra-szerűen, különö-
nösen teszi.

Miért nem írta meg Móra
— még ebben az enyhített
formában sem — a *Szerelmi*
levelezőt? Biztosat efelől ma
már aligha tudhatunk. Még-
is úgy gondolom: két moti-
vum játszhatott itt szerepet:
egyké, hogy a fehérterror első
éveiben oly elevenen fig-
gató, hűsbá-verbé vágó prob-
lematika a konszolidáció,
majd még inkább a gazda-
sági válság idejére már el-
avult; ekkor már új módon
kellett volna az eszmélet mon-
danivalót megragadnia, s
talán ez nem sikerült neki.
A másik akadályozó tényező
pedig valószínűen az volt,
hogy ekkor tájt már az
Aranykoporsó témája foglal-
koztatta, s a szubjektív in-
dítékok, élmények is e felé
tereltek.

Nem tudjuk, milyen lett
volna a
Szerelmi levelező. De ha az
Aranykoporsó úgy tekintjük,
mint az író ekkor már szük-
re mért életének helyette
megalkotott hatyúdálát, ak-
kor elveszéséért kárpótolva
érezzük magunkat.

Péter László

VÉGH ANTAL:

A késői „tánc”

Nyaranta egyszer mindig hazajár a
kisasszony. Jött még akkor is,
amikor éppencsak, hogy lehetett.
Mostanában meg úgy emelked neki ka-
lapot, mint húsz éve. Miért ne jönné
hát?

A régi kastélyuk iroda, magtár és
kültúrház. Azért a kisasszonynak akad
szállás! Akár itt lehetne egész évben.

Ha jön, ha megy, mindig van valaki,
aki ki-behossa nagy sárga bőrdíjót a
vasúttól.

Legutóbb meglátta az elnök is.

— Kisasszony! Még ilyet! Hát mért
nem szólott a kisasszony!

A kisasszony hajnalban megy vissza
Pestre. Az elnök még tegnap meghagy-
ta Kenyeres Jánosnak, hogy reggel a
hintóval vigye ki a vasúthoz. Aztán, ha
jövő nyáron jön megint, csak írjon.
Akkor is kimegy elébe a hintó.

Gyalog se több az út egy óránál. Hin-
tóval egy fél síncs.

Kenyeres János odaállt még virradat
előtt. Húsz éve nem látta a kisasszonyt.
Tudta, hogy hazajár nyaranta, de nem
látta sose.

A kisasszonynak most is olyan kel-
lemes illata van, meg a keze is olyan
finom, puha, hogy húsz évvel ezelőtt se
lehetett külön.

Milyen szép lány volt ez a kisasszony!

Hogy milyen nagyon-nagyon szép volt!

Kenyeres János emlékszik rá. Egyszer
bál volt a bíró csürjében. Éjfélkor el-
jött a kisasszony, aztán se szó, se be-
széd, beállt a tánc kellős közepébe, el
kezdte táncoltatni a legényeket sorba,
egyiket a másik után.

Kenyeres János nem is igen emlék-
szik egyébre, csak arra, hogy jaj, de
szép volt akkor. Másor is szép volt, de
akkor!

Sorba táncolt minden legénnyel. Vele
is táncolt volna, de rá, Kenyeres János-
ra sor nem került. Pedig mennyire sze-
rette volna egészen közelről látni, hogy
csakugyan olyan nagyon szép hát, meg

hogy mi lehet rajta az a nagy, nagy
szépsége.

Erre is emlékszik: Nemsokára jött a
báró, puskával jött, be a bálba a lá-
nyáért.

Akivel éppen akkor táncolt a kis-
asszony, azt úgy képen vágta a báró,
hogy hajnal lett, mire életre mosták.

A kisasszonyt meg puskavég elibe
vette, úgy terelte hazafelé.

Minek mondaná el ezt most neki,
emlékszik rá ő is biztos.

Még nem is virrad. Olyan nagy a
sötétség, hogy nem is látja a kisasszony
arcát.

Akkor annyira várta, hogy táncoljon
vele, csurom vizes lett az izgalomtól.

Most meg itt ül mellette a kisasszony,
itt elől a bakon. Pedig ő hátra akarta
ültetni, de oda a nagy, sárga bőrdíjót
tették.

Mennek, kocognak kifelé az állomás-
ra Kenyeres János, meg a kisasszony.

Hajaj! Megismeri ő a kisasszonyt a
hangjáról is! Éppen olyan a hangja,

mint régen, mint húsz éve. Milyen is
volt? Az övé volt a legszebb. Minden,

ami a kisasszonyé volt, az volt a leg-
szebb. A haja is, a hangja is, a dereka

is... mindene.

Senkin soha annyi szépség, mint a
kisasszonynak.

Hát jó a fedére ennek a hintó-
nak, mégis mennyire ráz. Még
az út bal oldalán csak elmennek

valahogy, de oda annyira lejt a töltés,
hogy alig lehet az ülésen ülni. A kis-
asszony kapaszkodik, mereven kitarja
magát a lábával, mégis lecsúszik ol-
dalra.

— Düljön csak ide — mondja Keny-
eres János — düljön csak, az istenit, en-
nek a keserves útnak!

Előbb csak azt érzi, hogy az az ol-
dala, ahol a kisasszony ül, mennyivel
melegebb.

Nem táncolt akkor egy lépést se a
kisasszonnyal... pedig táncolhatott vol-
na, de rá nem került sor!

Most aztán hadd düljön, düljön,
ahogy akar, tartja ő.

Hej, ha akkor táncolhatott volna!
Nem is bánja már, hogy ide lejt ez
az út.

Nemhiába csúszós, rázós, mekkorákat
huppan a hintó, kell, hogy a kisasszony

kézze is kapaszkodjon Kenyeres Já-
nosba. Kapaszkodik is.

Így mennek.

Sietni nem kell, hol van még az, hogy
induljon a vonat. Tán még akkor se le-
hetett ilyen... ilyen forró ez a kis-
asszony, amikor az a bál volt — gon-
dolja magában.

Nem hirtelen ember ő, nem is erősebb
a természete, mint másnak ebben a kor-
ban, de milyen forró ez a kisasszony
így oldalt, ahogy idefől.

Gondolja, érzi és nem szól egy szót se.
Mit is szólhatna? Máskor, ha ilyen
gerjedelme támadt, szót valamit, aztán
vagy leszállt a menyecske, vagy nem.

De itt mit szólhat? Mégis a kisas-
szony ül itt mellette. Mintha most is
látna, puskával jött érte a báró...

Csak nyelt nagyokat, hallgatott, gon-
dolt mindent. Még a lába is belezsi-
badt.

Inkább jött volna erre az útra más.

De ha már ő van itt! Ördög járhatja
vele ezt az utat.

Azt mondja közben a kisasszony,
hogy fázik. De nem kell elővenni a ka-
bátot, elég, ha János a vállára teszi a
karját. Az mégis melegít.

Persze, hogy felteszi.

A kisasszony fázik, róla meg — úgy
érzi —, akár patakban is jöhetne a víz,
olyan forróság van rajta, pedig nem
izzad.

Itt is, ott is melegíteni kell a kis-
asszonyt.

Melegíti, és nem is látja már azt a
táncot, hisz így, ennyire akkor se fog-
hatta volna marokra a kisasszonyt,
mint most.

Akár a bálban lennének...</